

עלון זכרון לאריה זיידמן ז"ל

ט' באייר תרפ"ד - ד' בכסלו תשע"ז
13/5/1924 - 4/12/2016

דרוש לפורים תשנ"ט

מאת הרב דפורים דק"ק "גבורת מרדכי"

ברוך הוא וברוך שמו שהבדילנו מן הגויים ונתן לנו את הפורים "לשמוח בו ולהעדין במיני מאכל ומשתה"¹ ולהשתכר ביין, כדאיתא ברמב"ם² "ושותה יין עד שישתכר".

כן איתא במדרש³ "כל המועדים עתידים ליבטל וימי הפורים אינם בטלים לעולם". וכתבו לתרץ⁴ " 'ויש בפורים שאין ביום טוב ... ' ביו"ט השמחה היא גבולית... ' לכן יי"ח ברביעית יין לקידוש... ' , 'ובפורים היא בלתי גבולית... ' , החיוב לבסומי הוא מבחינת אין סוף עד דלא ידע... ' , ' וזהו סוד הגדול של פורים... ' . ואל תשיבני פסח, משום דבפסח גם קיים מצב גבולי. כי להלכה כתוב בשו"ע⁵ "אחר ארבע כוסות אינו רשאי לשתות יין" .

ונחלקו החכמים בפלוגתא דרברותא אם חייב בברכת שהחיינו על ההשתכרות בפורים, מפני הקשיים שבדבר. והרבה שיטות נאמרו בראשונים ובאחרונים להלכה זו.

והטעם דמברכין כי היא מצוה הבאה מזמן לזמן והיא גם מצוה שיש בה שמחה והנאה וזה לא לפי מאן דאמר שאין ברכת שהחיינו צריכה כוס "ויכול לאומרה אפילו בשוק"⁶, כי אי אפשר להשתכר בלי כוס ובלי משקה משום "וחכמים גזרו שיהו משקים ראשונים..."⁷. ולפי"ז נמצאים למדים, כי מי שרגיל ביין והשתכר בפחות משלושים יום לפני פורים, אין אומר שהחיינו בפורים, כי לא מצינו שהחיינו על דבר הבא בפחות משלושים יום⁸.

וכמה ישתה ויהיה חייב? ואיתא ביומא⁹: "בית שמאי אומרים: רביעית, ובית הלל: מלא לוגמיו". ופירוש התוס' בד"ה הכי נמי: "מלא לוגמיו ממש ... הוי טפי מרביעית". ובגמרא שם "דקים להו לרבנן דבהכי מיתבא דעתיה, בציר מהכי – לא מיתבא דעתיה". ולהלכה נפסק דלענין איסורא דיו"כ¹⁰ ולענין יי"ח בטעימה בקידוש¹¹ כמלוא לוגמיו, ולענין שתייה – השיעור הוא כדי רביעית¹². לומר לך

שיעורו של זה לא כשיעורו של זה¹³. ומלשון הגמרא משמע, דפחות משיעור אינו מביא לידי יישוב הדעת מחד, ומאידך דאם השתכר בפחות מרביעית אינו יוצא, דפחות משיעור זה אינו יוצא בכל גוונא.

ונתנו חכמים דעתם, אם שתית הרביעית מצטרפת. ואיתא בתוספתא¹⁴: "שתה וחזר ושתה, אם יש מתחילת שתייה ראשונה ועד סוף שתייה אחרונה כדי שתית רביעית מצטרפין, ואם לאו – אין מצטרפין" וכך גם נפסקה ההלכה¹⁵.

ויש סוברים דמי שמכין לעצמו את היין לפורים, יי"ח שהחיינו בזמן עשיית היין, שיש בה צד הנאה והרחבת הלב, משום שעל מצוה שקדם עשייתו, יש צורך בעשייתו מברכים שהחיינו בזמן עשייתו. כדאיתא בסוכה¹⁶: "העושה לולב לעצמו אומר: ברוך שהחיינו... העושה סוכה לעצמו אומר: ברוך שהחיינו... אולם לא נוהגים לברך בזמן עשיית היין, כשם שלא נוהגים לברך בזמן עשיית הסוכה או לולב¹⁷, כדעת רוב הפוסקים שאין מברכים אלא על מצוה שעשייתה היא גמר מצותה¹⁸. ועוד נפלפל בזה אי"ה באריכות להלן.

ולוא במיסתפינא הייתי אומר, שאינו מברך שהחיינו על ההשתכרות. והטעם שאין מברכים שהחיינו אלא על מצוה שעושה אותה לעצמו אבל לא שעושה אותה לאחרים¹⁹ ויש לדקדק מדוע – שמא ישתכר יותר מדי ויבוא לידי שחוק וקלות ראש, וייהפך ללעג ולקלס ויהנה את הציבור בהוללותו וסכלותו ויוצא שעושה אותה לאחרים.

ומצינו גם דעה נוספת, שאין מברך שהחיינו על מצות ההשתכרות מהטעם שמצוות-לא-להינות-ניתנו²⁰. והתקשו המפרשים שלכאורה היא מעשה לסתור. שהרי עיקר המצוה בפורים "לעשות אותם ימי משתה ושמחה"²¹, והנה מלשון הפסוק משמע דיש הנאה ממצוה. ועוד, מדברי התוס' בסוכה²², דכתיב "דמצוה שיש עליה שמחה – תקנו שהחיינו", עולה, דמברכים שהחיינו על שמחה, ואת"ל תבוא מצות שמחה ותבטל את מצות שהחיינו, שלא כהלל. דאיתא בזבחים²³: "מאן שמעת ליה דאמר אין מצוות מבטלות זו את זו – הלל היא" וצע"ג.

ולכו"ע אין מברך שהחיינו אם קבל את היין במתנה, ויש מהראשונים שכתבו טעם לדבר, לפי שמפסיד הוא לאחרים²⁴.

ועיי"ל שהזכרנו: שדעת רוב הפוסקים שאין מברכים אלא על מצוה שעשייתה היא גמר מצותה. ולפי"ז עולה שפיר, דאין מברכים שהחיינו על ההשתכרות מכמה טעמים.

- א. ברמב"ם²⁵ "ושותה יין עד שהשתכר וירדם בשכרותו. "הא כיצד יוכל לברך, כאשר התרדמה היא גמר עשייתה? הרי השתקע בשינה? ומפסיד אפילו קשע"ה, כי הרי לא יוכל לברך ק"ש לפני שהשתכר, "שאין אוכלים ושותים אחר קשע"ה²⁶. אולם לא בקשע"ה עסקינן, די למי שאינו יכול לברך שהחיינו, ואכמ"ל.
- ב. טעם נוסף מובא בעמק ברכה²⁷: "ששיעור חיוב מצות המשתה והשמחה בפורים נמשך, וחייב להשתכר ממש עד גמירא ואינו יי"ח 'עד דלא ידעי' שאז אכן נפטר ממצוה זו, כדין שיכור ושוטה הפטורים ממצוה" וממשמעות דבריו עולה, שממילא פטור גם ממצות שהחיינו.
- ג. טעם נוסף מביא ר' יהודה אריה די מודינא²⁸, האומר: "ביום של שתייה אין זכירה." ומסביר: "נהוג שקוראים פר' זכור בשבת שלפני פורים, ולא בעצם יום הפורים, דכתיב ברמב"ן שעה"ת²⁹ בענין פר' זכור 'ויהי סמך למקרא מגילה מן התורה' ". "וירדה תורה לסוף דעתו של האדם"³⁰, שבפורים – ביום של חיובי לבסומי – אין זכירה. ומהטעם הזה עאכ"ו שאין סומכים שיזכור לברך שהחיינו.
- נמצאנו למדים, דלענין ההשתכרות בפורים – התקנה שמברכים בגמר מצותה היא קלקלתה.

ולענין אין זכירה, ואליבא דפוסקים שמברכים שהחיינו על ההשתכרות, נתחבטו החכמים אם נסתפק ואינו זוכר אם בירך או לא בירך, האם חוזר ומברך או לא? נקדים ונאמר, שדעת הפוסקים האחרונים שברכת שהחיינו לעולם מדרבנן³¹, ויש לזה נפק"מ לענייננו. לפי שכל הברכות שהן מדרבנן, אם נסתפק אינו חוזר ומברך, שספק דרבנן להקל. ואפילו אם רוצה להחמיר ולברך אסור, שלא יכנס לספק ברכה לבטלה, שעובר משום לא תשא. אולם שאני ברכת שהחיינו, שכתבו אחרונים שמותר לברך מספק, שברכה זו באה על שמחת לבו של אדם ואם הוא

שמח ומברך לה' על שהחיינו והגיענו... אין כאן משום לא תשא. ויש מהאחרונים שסוברים, שאף בשהחיינו ספק ברכות להקל³², וצע"ר.

ונחלקו החכמים אם יכול להוציא את חברו י"ח בברכת שהחיינו על ההשתכרות, אליבא דסוברים שחובה לברך שהחיינו על ההשתכרות. לית מאן דפליג עפ"ז שיכול להוציא אחרים, מאחר והמברך וגם השומע חייבים באותה ברכה ושניהם מדרבנן³³. וגם אליבא דגורסים שהיא ברכת נהנין, הרי היא ברכת נהנין דיש בה מצוה, ולכן יכול גם להוציא אחרים³⁴. ויש מפקפקים בדבר, דשאני שתייה דבגמרא איתא³⁵: "ומאי שנא שתייה, דבכל חד וחד בדידיה. בשתייה – בדידיה מיתבא דעתיה, בדחבריה לא מיתבא דעתיה". ומלשון הגמרא משמע, דלא יכול להוציא אחרים, כי בדידיה כתיב ולא בחבריה. טענה זו נדחתה ע"י רוב החכמים כטענת שה"י פה"י.

ופלפלו הרבה מן הראשונים והאחרונים בסוגיה זו ושיטות רבות נאמרו בהלכה זו, אי בר חיובא הוא ואי לאו בר חיובא הוא, אולם קצרה היריעה מלהכיל.

ומאי הוי עלה? וכתבו האחרונים שטוב שיכניס עצמו להתחייב בברכת שהחיינו מצד אחר ויכוון לפטור גם את זה³⁶. יברך שהחיינו בקריאת המגילה וייצא מדי ספק. וכך גם נוהגים המדקדקים, סומכים על ברכת שהחיינו שמברכים על קריאתה של המגילה, ויוצאים י"ח הכל³⁷.

ועתה אודה לה' על שזיכני לשמוח להתענג בפורים, ללמוד וללמד, לא באתי כפוסק אלא כמחדד בהלכה, "כתלמידי חכמים המחדדין זה את זה בהלכה"³⁸. אשריני ומה טוב חלקי שהלימוד והשקו"ט הם נחלתי כל ימי.

בברכת פורים שמח וטוב לב,
אני הקטן, הרב דפורים דק"ק "גבורת מרדכי"
הרה"ח הרל"ש (ר' ליבלה שינדלס)
המכונה בלשון העם והמדינה – ארי' זיידמן

$(\sqrt{18}, \frac{\pi}{3})$

[illegible][illegible][illegible]

מקורות :

- ¹ שבה"ל סימן ר"א עפ"י ימי הפורים
- ² פ"ב מהלכות מגילה הט"ז
- ³ מדרש משלי ט' ב'
- ⁴ לתורה ולמועדים פ' פורים (בקיצור)
- ⁵ תפ"א א'
- ⁶ עירובין מ' ע"ב
- ⁷ ברכות נ"ב ע"א, רש"י
- ⁸ אבודרהם ברכת שער עפ"י א"ת
- ⁹ פ' ע"א וע"ב (כל הסוגיא)
- ¹⁰ שו"ע או"ח תרי"ב, ט'
- ¹¹ שו"ע או"ח רע"א, יג'
- ¹² עירובין ד' ע"א, רמב"ם ה' נזירות פ"ה ה"ב
- ¹³ ביצה ז' ע"ב
- ¹⁴ פסחים, פרק א' י"ב
- ¹⁵ שו"ע תרי"ב ט' ורע"ה, יג', מ"ב ס"ח
- ¹⁶ מ"ן ע"א
- ¹⁷ רמב"ם ה' סוכה פ"ו ה"ב, שו"ע או"ח תרמ"א א' ותרנ"א ו'
- ¹⁸ א"ת ד' תל"ה
- ¹⁹ רמב"ם פ"א ה"י. ועיין גם ברכות נ"ט ע"ב
- ²⁰ א"ת ב' קס"ג
- ²¹ מגילת אסתר פ"ט כ"ב
- ²² מ"ן ע"א בד"ה העושה
- ²³ ע"ט ע"א
- ²⁴ ע"פ גמ' סוף פסחים בפדיון הבן
- ²⁵ ה"ל מגילה פ"ב הט"ו
- ²⁶ שו"ע או"ח רל"ט א' הרמ"א (ד')
- ²⁷ סי' קכ"ו עפ"י "דבר בעתו" (בשינוי ובקיצור)
- ²⁸ אוצרנו – סו"פ וישב
- ²⁹ סו"פ תצא
- ³⁰ הבטוי
- ³¹ מג"א סי' תרס"ב ס"ק א' עפ"י א"ת
- ³² א"ת ש"ד-ו
- ³³ מב"ם פ"א ה"א עפ"י א"ת ע' ברכות
- ³⁴ א"ת ש"ט-י
- ³⁵ יומא פ' ע"ב
- ³⁶ בה"ל להמ"ב סי' כ"ב עפ"י א"ת
- ³⁷ ימי הפורים פ"ט ב'
- ³⁸ הבטוי בברכות מ"ז ע"ב

❖ אחת משש דרשות פורים שכתב אריה ז"ל ופורסמו במידעון קהילת "גבורת מרדכי"
בשנים 1998-2003

"אתה כבר גדול ויכול לעשן"

ר' אריה זיידמן נזכר בימי הבר-מצווה שלו בפולין, בימי הסבל ברוסיה וגם בימים בהם היה חייל בקרבות על ירושלים ב-48'

- יוסי סגל -

המדינה, גויסנו ל'צבא שבדרך'. עברנו אימונים של כחודש ימים במחנה ליד מינכן. במחנה הזה היו כ-500 איש. המפקדים היו רובם אנשי ה'הגנה' מהארץ. בחודש מאי, כמה ימים אחרי הכרזת המדינה, יצאנו לדרך על ספינת המעפילים "מאלה". אנחנו, הבחורים, עברנו ישר למחנה אימונים - בתחילה לבית-ליד ואחר כך לתל-ליטווינסקי (היום תל-השומר). הטירונות נמשכה שישה שבועות ואחריה הוצבתי כחייל קרבי בגדוד 68 בחטיבת 'עציוני'. היינו במשלטים בדרך לירושלים ובעמדות שבקו העירוני.

ואיך התפתחו חיך מאז?

השתחררתי בשנת 1950 והתחלתי את החיים מחדש. למדתי חשבונאות. התקדמתי יפה במקצוע. עברתי השתלמויות רבות בנושאים כלכליים, פיננסיים וחשבונאיים. עבדתי 45 שנה בתפקיד בכיר בעיתון 'מעריב'. נשאתי לאישה את יפה ז"ל לבית אוסטר והקמתי משפחה.

לסיכום, האם תרצה למסור משהו למישהו באמצעות הביטאון, אולי דרישת-שלום?

יש לי כלל: בקיץ החם אני אף פעם לא מוסר דרישת-שלום חמה...

אריה זיידמן בצה"ל (השני משמאל)

סבל, קור ומחלות וגם את אימת המוות. כל זאת, הן בגבולות פולין והן מחוצה להם - ברוסיה, אליה נמלט עם אחיותיו. בהרי אורל, העורף של בריה"מ, הרעב והקור עשו שמות. אלפים מתו בעת העבודה. "התמותה הייתה רבה מאוד. שם כמעט סיימתי את חיי", אומר אריה.

אחרי המלחמה הם חזרו לפולין, אבל כבר לא היה לאן לחזור. אריה ואחת מאחיותיו המשיכו למחנות העקורים בברטיסלאבה, באוסטריה ובגרמניה. שם חברו לשליחי ארגון ה'ההגנה'.

כיצד הייתה הקליטה בארץ?

היחס הטוב והחם שהרעיפו עלינו השליחים מארץ-ישראל, עזרו לנו בהכנות לקליטה בארץ. בחודש אפריל 1948, לקראת הקמת

ברנו אריה זיידמן (88) ידוע באמרות-הכנף ובאנקדוטות המשעשעות שהוא שולף, כלאחר יד, מתוך זכרונות הפנומנאלי. המתפללים כבר רגילים: בכל בוקר באים הלווים ליטול ידי הכוהנים וממתנינים למוצא פיו של אריה. "אריה, פסוק את פסוקך הבוקר", אני מבקש. בתגובה הוא שולף מהשרוול: "אני מכיר יהודי טוב שהוא 'ירא שמים' גדול - יש לו פחד טיסה". אריה גם זוכר אין-סוף גימטריות וכמובן "גרסא דינקותא" בתלמוד ובאגדה. הוא תלמיד חרוץ בכולל של יום שישי. כל ערב הוא לומד גם בבית, תוך שהוא רושם הערות בעיפרון בשולי דף הגמרא. עשרות שנים היה איש הכספים הבכיר של עיתון 'מעריב'. לפני מספר שנים נפטרה רעייתו. מאז הוא לבד. יש לו שלוש בנות - חני, ציפי ומיכל - וכן נכדים רבים וגם נינים. הוא לא חוגג ימי הולדת ("למה לי להזכיר לקב"ה שאני עוד בחיים?")

אריה נולד בבית חסידי (חסידי רופשיץ) בכפר ליד העיר רוזבדוב. בכפר התקיימה קהילה קטנה ובה כ-120 יהודים. ליד בית-הכנסת היה 'חידר'. אביו היה שען ואימא הייתה מנהלת בית-מסחר לבדים. במשפחה היו חמישה ילדים. אריה הבכור ואחוריו עוד ארבע אחיות צעירות. אמו נפטרה כשהיה כבן חמש-עשרה.

מה אתה זוכר מילדותך?

ראשית את בר-המצווה. שום חגיגה מיוחדת. ביום חמישי באנו לבית-הכנסת. אני מניח תפילין, עולה לתורה, חותכים עוגה של אמא ומביאים וודקה. הגבאי נתן לי סיגריה ואומר 'אתה גדול ויכול כבר לעשן'. אני זוכר את הלימודים. חצי יום בבית-הספר הכללי (פולני). אחרי הצהריים ישר רצים 'לחידר' עד שמונה בערב. אחר כך יש עוד להכין שעורי-בית לבית-הספר. אני זוכר את אבא יושב כל ערב עד שעות מאוחרות ולומד גמרא. אבא היה תלמיד חכם.

ב-1 בספטמבר 1939 פלשו הגרמנים לפולין והחלה מלחמת העולם השנייה. אריה ואחיותיו עוברים את מסלול הסבל שנפל על יהודי פולין כרעם ביום לא בהיר. אריה מצא עצמו במחנות עבודה, ידע רעב,

אריה זיידמן לומד דף גמרא בביתו

אבא שלנו

יהודה אריה לייב, בן ליואל זאב זיידמן ואסתר לבית ווקס.

אני רוצה לספר לכם על איש קטן, יהודי צנוע – איש משפחה אוהב ודואג, אוהב לימוד וספר ובדיחה טובה ונהנה מאוד מבירה טובה. אבל גם ובעיקר גיבור ענק!!

נחזור רגע לילד בן ה-14, בן למשפחה יהודית חרדית מטורביה אשר בגליציה, אח בכור לארבע אחיות קטנות שזה עתה התייתם מאמו האהובה. בהיפרדו ממנה נפרד גם מילדותו המאושרת בקרב הקהילה היהודית הקטנה בכפר. הוא צועד מדי יום כמה ק"מ לבדו לבית הכנסת בעיירה הסמוכה להגיד קדיש ושם משתתף בשיחות הערות של המתפללים על המלחמה הקרובה. תוך כחצי שנה המלחמה מגיעה גם אליו והאב האלמן הטרי וחמשת היתומים מגורשים יחד עם יהודי הכפר מביתם ומצטרפים לזרם הפליטים מזרחה. הם שורדים ביחד את הנדודים ללבוב אשר באוקראינה ומשם במסע תלאות ארוך ומסוכן מגורשים על ידי הרוסים לקורוסטלבקה – מחנה עבודה על גבול סיביר. הילד הקטן והרזה (כבר אז) עובד ביער יחד עם אביו, סובל מרעב ומקור, מטיפוס וממחלות שונות, אחיותיו הילדות מועברות לבית יתומים רוסי. הוא נהג לספר ששליש מאנשי המחנה נשאו "על הגבעה" – בית הקברות במקום – אבל אבא ומשפחתו שורדים.

תלאות המלחמה מביאות אותו גם לקיזיל שבהרי אורל. הוא כבר בחור צעיר ומגויס לבדו לעבודה במפעל ברזל של הצבא הרוסי. תנאי החיים אכזריים וקיצוניים, הקור והרעב מצטרפים לעבודה הקשה שהוא לא רגיל בה ולבדידות – הוא רחוק ממשפחתו ומחברה יהודית. רבים לא שורדים, אבל הוא שורד – מגלה את כשרונו למספרים וארגון שמקנה לו עבודה טובה אשר אפשרה לו להחזיק מעמד עד סוף המלחמה. כדרכו תמיד – גם

כאן הוא אחראי ומסור לתפקידו ובימים האחרונים לפני שחרורו הוא עובד שעות ארוכות לתעד את כל מה שעשה כדי שלא ילך לאיבוד.

המלחמה הסתיימה והמסע ממשיך – הפעם חזרה מערבה לשטחים המשוחררים של פולין, לחופש ולאיחוד עם המשפחה. רק אז במסע הזה נודע לו גורלה של יהדות אירופה, רק אז הבין שהבית שעזב אינו קיים עוד ואין לו לאן לחזור.

מהר מאוד מתברר שבפולין אי אפשר להישאר והוא ממשיך במסע רגלי, מבריק גבולות יחד עם תנועת הבריחה. דרך הרי אירופה, צ'כיה ואוסטריה מגיעים למחנות העקורים בגרמניה – הדרך לארץ ישראל. הוא כבר גבר צעיר, תלאות החיים השאירו את חותמם על גופו, אבל זה לא מפריע לו להתגייס לגח"ל, להשתתף באימונים במחנות העקורים ולעלות איתם לארץ ישראל. העברית עדיין לא משהו, אך גם חיילים שמתאמנים בידיש הם חיילים עבריים גאים – ואבא היה חייל עברי גאה מאוד. הוא משרת מול הצלפים הירדנים בירושלים ובמשלטים בעמק איילון. לא יצא לו להשתתף בקרבות של ממש או לעשות שימוש רב ברובה שלו, אבל זה לא החסיר מאומה מגאוותו ומרצונו לקחת חלק פעיל במלחמה על שחרור הארץ.

השירות הצבאי הסתיים, משפחתו כבר בארץ, והוא מכיר את יפה אוסטר ז"ל, גם היא בת למשפחת ווקס המורחבת, וביחד הם בונים את את ביתם ומשפחתם בארץ ישראל. ההתחלה אינה קלה, הכסף כמובן לא מצוי בשפע, ועל סף תחילת חייהם ביחד הם נאלצים להתמודד עם בעיות בריאות כתוצאה מתנאי החיים במלחמה, אבל הם שורדים וממשיכים ביחד.

וכאן, אבא מתחיל את הקריירה המקצועית שלו – שנות עבודתו הרבות והיפות בעיתון "מעריב". אין לו השכלה אקדמאית, גם לא תיכונית, אבל הוא עובד כמנהל חשבונות ואחר כך מתקדם להיות מנהל כוח אדם ומנהל כספים ראשי – באותו זמן! הימים ימי שיא התהילה של העיתון והוא לבדו – בעזרת נייר, עפרון ומכונת חישוב – עושה עבודה של כמה אנשים. הוא

אוהב את העבודה, את האתגר, את הקשר עם האנשים, אוהב מאוד לקחת חלק בחיים המעניינים של העיתון בימים ההם, וממשיך לעבוד בעיתון באופן מלא ופעיל עד גיל שבעים ושבע!

במשך הזמן הוא בוחר לעצמו דרך עצמאית ומיוחדת, מנתב את דרכו כשהוא שומר על האהבה, הקשר והכבוד למשפחתו, על הדת והמסורת, הלימוד היהודי והמסורת היהודית.

בחיים האישיים היה אבא איש משפחה דואג, אוהב ומסור, עושה לילות כימים בעבודה על מנת לספק פרנסה למשפחתו הקטנה, כמו שאמר – 2 בנות ובת, ומנסה תוך כדי כך גם להקדיש לנו הילדות מעט מזמנו. מדי שבת בבוקר היה לוקח אותנו לטיולים ארוכים בסביבה כדי לאפשר לאמא לנוח ממלאכת השבוע. הוא נהנה לשחק איתנו במשחקי ילדות שאי אפשר לרכוש בשום חנות – מומחה בתאטרון צלליות, המציא את טיל קופסת הגפרורים ואת הלהיט המשפחתי – עכבר הממחטה.

לאורך השנים התחביב העיקרי שלו היה הלימוד היהודי וההומור היהודי. אם נתחיל מההומור, היה בקיא גדול בגדולי ההומור האידי, ספרי חידה וחידוד וכל מה שיכול לשעשע ולהצחיק. מעולם לא חסרה לו בדיחה טובה, רצוי בידיש – אם היה לו קהל מתאים. היה אוסף בדיחות, מסמן קטעים מתאימים בעיתון, בתנ"ך, בכל ספר שלמד, ותמיד דאג להגיע לתפילה בשבת מצויד בחידודים מתאימים לפרשת השבוע. בכל אירוע אסף לו קהל שומעים ונהנים מבדיחותיו. לא היה גאה ומאושר ממנו כשהצליח להצחיק ולשמת.

לימוד הגמרא היה מרכיב מרכזי בחייו, וארון הספרים שאסף לו במשך השנים היה המקום האהוב עליו בבית. הוא היה תלמיד חקרן ויסודי, בקיא ומשקיע. תמיד הגיע לשיעור של יום שישי מוכן, עם טבלאות הסבר ודפים שהכין לקראת השיעור, ומובן מאליו שכל תוכנית לסוף השבוע תתחיל רק אחרי השיעור.

הלימוד היהודי והמסורת היהודית היו רכיב מרכזי במערכת הערכים של אבא, היה לו חשוב להכיר אותם למשפחתו ולהנחיל לנו אותם. את דרשת הברכה לבר המצווה כתב לצעיר נכדיו אמיר לפני כחצי שנה. אבא כבר לא יכול היה ללמוד אז, היה לו מאוד קשה להתרכז ולכתוב אבל הוא התעקש וכתב ברכה קצרה. הוא כתב לאמיר: "זוהי זכות גדולה מאוד להיות חלק מעם ישראל... אתה אמיר שייך לעם הזה – עם ישראל, אתה בן של העם הזה ותהיה גאה בו ותעריך את זה מאוד מאוד." מבחינתנו זה היה סוג של מילים אחרונות שהיה לו חשוב להגיד לכולנו.

אבא היה בן לדור הנפילים, דור ששרד שואה ומלחמה, זכה להיות חלק מהתקומה ולבנות חיים חדשים בארץ ישראל, להקים בית ומשפחה ולגדל דור חדש בארץ.

במשך עשר השנים שעברו מאז פטירתה של אמא הקשר בינינו – הבנות, החתנים, הנכדים ובני זוגם והנינים – לבין אבא התחזק והתהדק. למדנו להכיר אותו לעומק, ליהנות מתכונותיו המיוחדות, יצאנו לטיולים בחו"ל, חזרנו איתו לבית משפחתו בפולין, שוחחנו איתו ובילינו איתו ותוך כדי כך ספגנו שלל סיפורים ובדיחות. זכינו לדאוג לו כולנו בצוותא, אני חושבת שבשם כל המשפחה אני יכולה להגיד שזו היתה זכות גדולה ולימוד גדול.

אבא שלנו – אנחנו אוהבים אותך מאוד, עצובים מאוד להיפרד ממך, מבטיחים לזכור אותך ואת דרכך, מקווים לא לשכוח את הבדיחות שלך. יהי זכרך ברוך.

דברים מתוך הספד של הבת חני קריסטל

